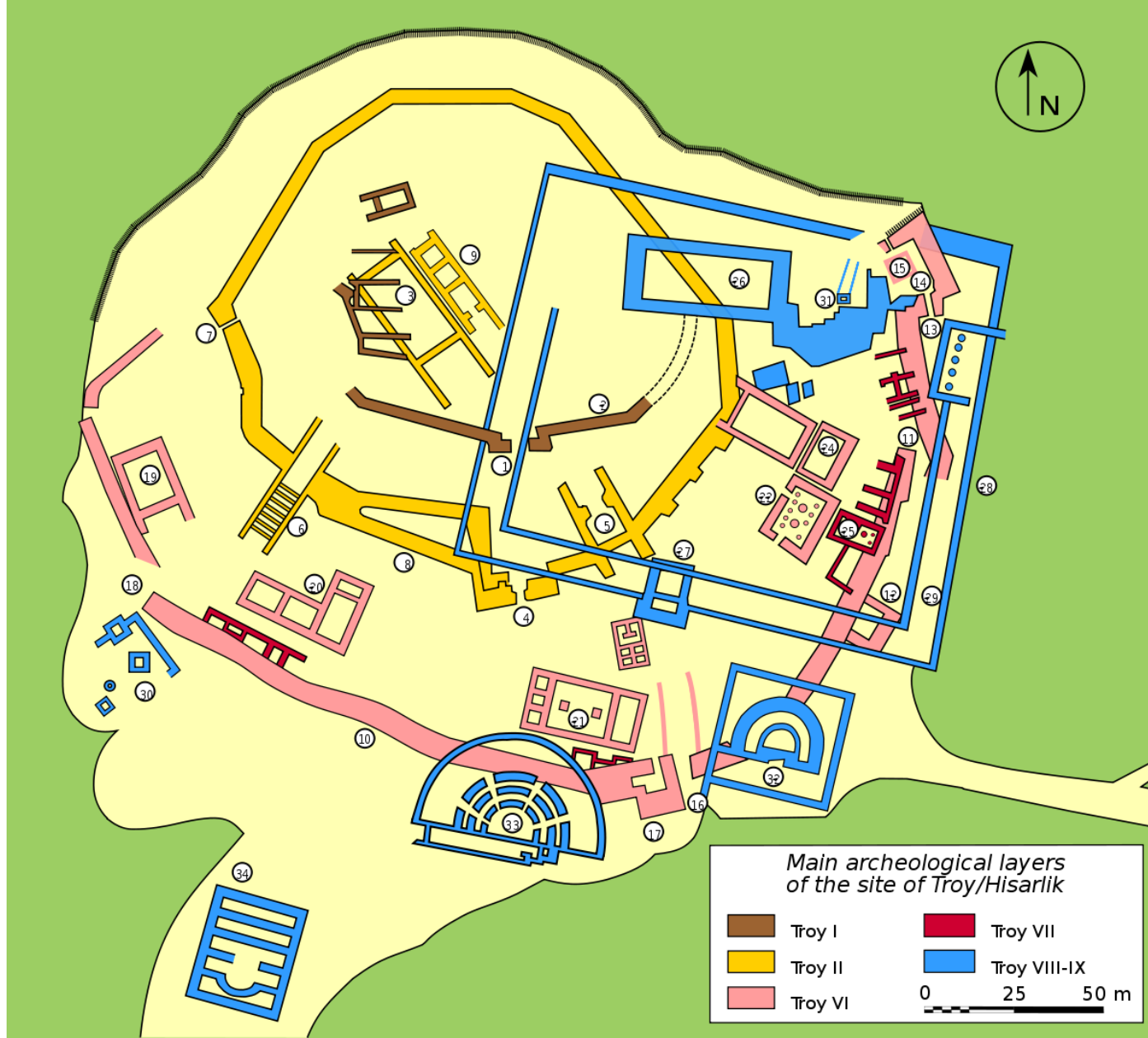

TROJSKÉ MÝTY

- mýty související s trojskou válkou
- hlavní zdroje: homérské eposy
 - *Ilias* (nazvaný podle jednoho z názvů pro Tróju: Ilion, název použitý ve smyslu „báseň o Iliu“)
 - *Odyssea* (nazvaný podle Odysseova putování z Tróje domů na ostrov Ithaka)
- výzkumy naznačují, že eposy připisované Homérovi vznikaly v rozmezí mnoha staletí a samotným básníkem (či jeho následovníky, pomocníky) pak byly nejspíš jen shromážděny a písemně zaznamenány

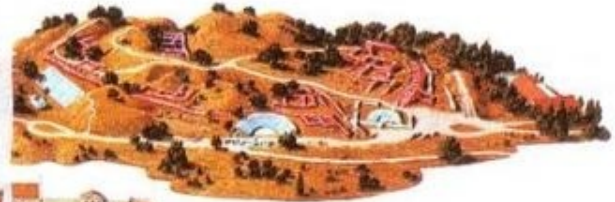
- existuje hypotéza, že „homér“ bylo označení funkce, povolání nebo úřadu sběratelů a zapisovatelů starých mýtů
 - takových „Homérů“ by tedy existovalo celkově více (podobně jako bylo více Pythií ve věštírně v Delfách)
- archeologické objevy:
 - na **Hisarliku** (pahorek na SZ pobřeží Malé Asie) byly nalezeny zbytky 8 měst, jež byla postavena na troskách měst předchozích v období **2.700–1.200 př.n.l.**
 - jedno z nich bylo zničeno vojenským útokem cca **1.230 př.n.l.** (patrně při projevech mykénské rozpínavosti), což by časově odpovídalo konání trojské války
 - pozůstatky Tróje objevil (1.870–1.890) zámožný obchodník **Heinrich Schliemann**, ve snaze dokázat, že Homér ve svých eposech vycházel z historických skutečností

Archeologické vrstvy Tróje (Hisarlik)

Troy
Nine periods in the
settlement-hill of Hisarlık

Ilios
Ilion
Ilium
Truva

Troy IX
(85 B.C.–A.D. 500)

Troy VIII
(8th c.–85 B.C.)

Troy VII
(1250–1000 B.C.)

Troy VI
(1800–1250 B.C.)

Troy V
(1900–1800 B.C.)

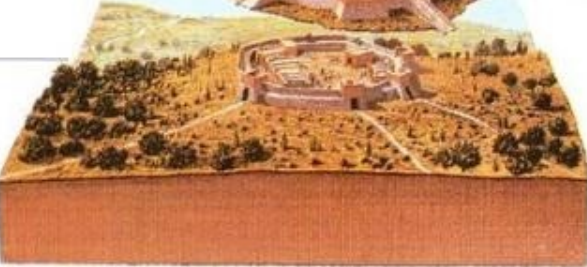
Troy IV
(2100–1900 B.C.)

Troy III
(2400–2100 B.C.)

Troy II
(2500–2400 B.C.)

Cutaway diagram of the nine periods

Homeric Ilios

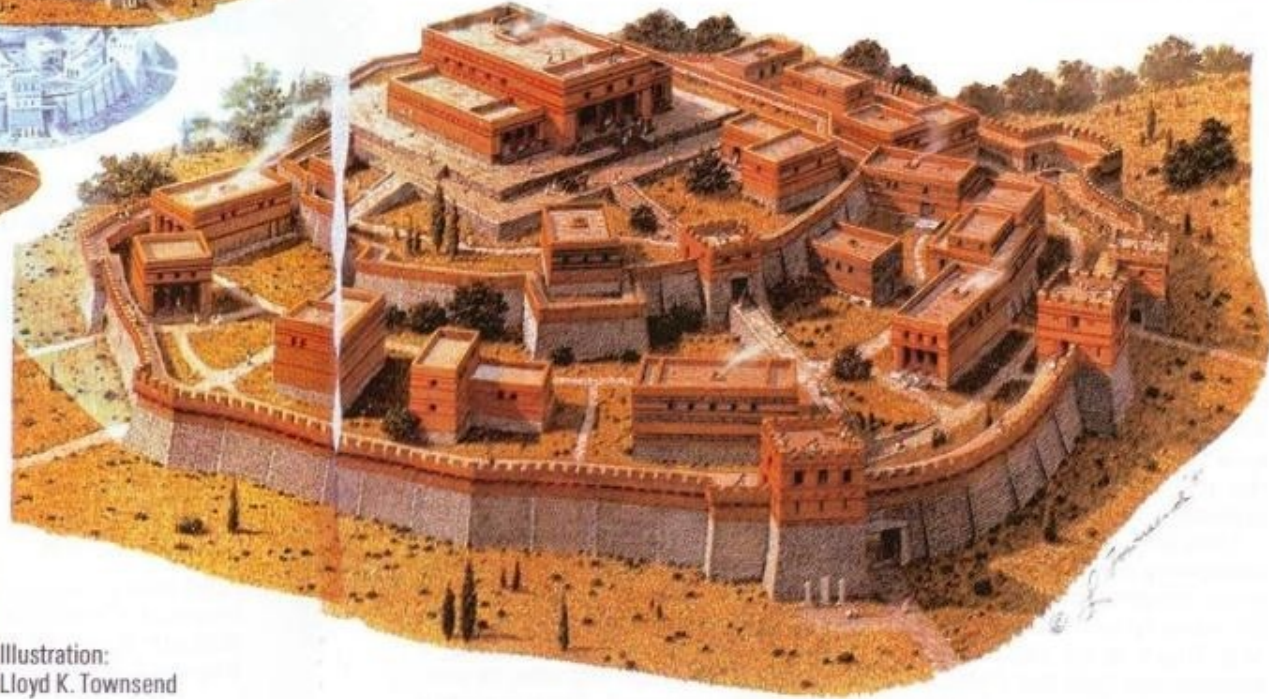

Illustration:
Lloyd K. Townsend

Archeologické vrstvy Tróje (I-IX)

Hisarlik

Hisarlik

Hisarlik

Hisarlik

- antická dramata s námětem trojské války:
 - **Aischylos:** *Oresteia* (zejména 1. díl *Agamemnon* – po pádu Tróje)
 - **Sofokles:** *Aias* (během trojské války), *Elektra* (po pádu Tróje), *Filoktetes* (během trojské války)
 - **Euripides:** *Andromacha* (po pádu Tróje), *Elektra* (po pádu Tróje), *Hekabe* (po pádu Tróje), *Helena* (7 let po skončení trojské války), *Ifigenie v Aulidě* (před trojskou válkou), *Kyklop* (po trojské válce, satyrské drama), *Orestes* (po pádu Tróje), *Trójanky* (po pádu Tróje)
 - **NN / Euripides?:** *Rheos* (během trojské války, hra byla původně připisována Euripidovi coby jeho nejstarší dochovaná tragédie)
 - **Seneca:** *Trójanky* (po pádu Tróje)

Mytický trojský cyklus:

1) Malá trojská válka a epický okruh *Argonautika*

- tento mýtus popisuje Darés Fryžský v úvodu svého popisu *Pád Tróje* – viz popis dobového zpravodaje:
 - Iason a účastníci jeho námořní výpravy zvaní **argonauti** pluli do Kolchidy pro zlaté rouno, které od něj žádal jeho strýc iolský král Pelias ve strachu, aby ho všemi oblíbený synovec nepřipravil o trůn (úkol považoval za nespílnitelný)
 - když během plavby přistáli u břehů města **Ilion** (název pevnosti, město kolem ní byla **Trója**), vykázal je ze svého území jeho král Laomedon jako nezvané hosty, neboť byl příchodem ozbrojených Řeků znepokojen
 - to rozlítilo hlavně Herakla, který po návratu argonautů z Kolchidy dal dohromady vojsko a vyplul s ním znovu proti Ilionu, aby je za jejich urážku potrestal:

- Řekové Tróju dobyli, zabili všechny Laomedontovy syny – s výjimkou jednoho, který byl ve Frygii, kde ho jeho otec ustanovil velitelem: tím jediným přeživším synem byl Priamos, pozdější král Tróje během Velké trojské války
- Řekové naložili na své lodě velkou kořist a odpluli domů i s Laomedontovou dcerou Hesionou, kterou si odvezl Telamon (podobně jako Paris později Helenu), tu dostal od Herakla darem za své hrdinství, když jako první z řeckých bojovníků vstoupil za hradby Ilia
- Priamos se – jen co se o dobytí města doslechl – spolu se svou ženou Hekabou a svými dětmi vrátil domů (za členy královského rodu bylo považováno jen 5 jeho synů [Hektor z nich byl nejstarší] a 3 jeho dcery, které měl s Hekabou, ostatní děti měl s četnými souložnicemi, celkem 100 dětí)
- po návratu do Ilia dal zbudovat mnohem mohutnější hradby a vystavěl nový královský palác, oltář zasvětil **Diovi**

- pak vyslal do Řecka posla se vzkazem, že je ochoten snést všechny utrpené křivdy (včetně vyvraždění rodiny) pod podmínkou, že mu bude vrácena sestra Hesiona, neboť není spravedlivé držet v otroctví dívku královského rodu
- to nejprve král Peleus (předek rodu Pelopovců) a pak i Telamon na Salamíně (manžel unesené Hesiony) rázně odmítli a posla vyhnali
- posel po návratu Priamovi vše pověděl a nabádal ho k vypovězení války Řekům
- Priamos svolal své syny i další příbuzné na poradu, dospěli k tomu, že Evropané (Řekové) jsou bojovní a mají mnoho lodí, zatímco Asiaté s oblibou dlí v zahálce, tudíž ani Trójané nemají potřebné loďstvo
- Priamův syn Alexandros – tj. Paris – se nabídl, že válečné loďstvo dá vystavět a vojsko proti Řekům povede, aby pomstil smrt svého děda i další urážky od Řeků

- následně popsal sen (tedy ne skutečné setkání s bohy, jak praví mýtus), který měl během lovu v lesích na hoře Idě:
- posel bohů **Hermes** k němu přivedl bohyně **Héru**, **Afroditu** a **Athénu**, aby rozsoudil jejich spor o to, která z nich je nejkrásnější: Afrodita mu slíbila, označí-li za nejkrásnější ji, že mu dá ženu považovanou v Řecku za nejkrásnější, a tak rozhodl v její prospěch
- takže Trójané můžou spoléhat na pomoc Afrodity, což se všem zamlouvalo, a se stavbou loďstva souhlasili
- **Helenos** však věstil, že Řekové připlují, vyvrátí Ilion a skoro všichni zhynou rukou nepřátel, pokud si Alexandros přivede do Tróje nejkrásnější Řekyni
- Priamos se i přesto rozhodl vyslat Alexandra s loďstvem do Řecka
- s tímto rozhodnutím souhlasil i trojský lid

- začalo se se stavbou lodí a shromažďováním vojska
- Kassandra však začala věštit, co Trójany čeká, vyplují-li do Řecka, jenže jí nikdo nevěřil (důsledek Apollonovy kletby)

Argonauti – jak jejich výpravu popisují mýty:

- mořeplavci plavící se na lodi **Argo Navis** pod vedením Iasona do Kolchidy pro zlaté rouno
 - šlo o dlouhou plavbu z Iolku až do Kolchidy (na černomořském pobřeží Kavkazu), která byla plná překážek a nebezpečí, a poté komplikovanou cestu zpět

- Iason se měl podle práva stát po svém otci králi Aisonovi vládcem v Iolku (v Thessálii), Aisona však zbavil vlády jeho nevlastní bratr Pelias, který sice neměl na trůn nárok, zato měl ozbrojené příznivce
- když se Aisonovi narodil syn Iason, prohlásil ho oficiálně za mrtvého a tajně ho odnesl do hor, kde ho svěřil moudrému kentaurovu Cheironovi (vychovateli mnoha hrdinů)
- po dosažení 20 let se Iason vydal domáhat předání trůnu
- cestou do Iolku potkal na břehu řeky stařenku, která ho požádala o přenesení na druhý břeh – byla to Héra a vyhověním si jí naklonil (později mu vícekrát během plavby argonautů pomohla)
- když se brodil řekou, proud mu odnesl jeden sandál, a tak vešel do paláce jen s jedním sandálem
- toho se vyděsil král Pelias, jemuž věštba pravila, že mu přinese smrt muž s jedním sandálem

- protože Iasonovi příbuzní jeho nárok na trůn podpořili, král Pelias naoko s předáním trůnu souhlasil, ovšem pod jednou podmínkou: že mu vládu předá až poté, co mu přiveze z Kolchidy zlaté rouno
- zlaté rouno patřilo kolchidskému králi Aietovi (syn boha Helia), který ho dal umístit na vysoký strom v posvátném háji boha Area, kde ho střežil nikdy neusínající drak
- magické zlaté rouno pocházelo z létajícího berana, v Kolchidě zůstalo po jeho obětování Diovi, zlaté rouno znamenalo záruku vlády rodu kolchidského krále Aieta
- Iason věděl, že úkol splnit je pro jedince nemožné, proto nechal na dalekou výpravu postavit velkou loď a sehnal velkolepou posádku, která však příliš nevěřila v možný návrat z neznámých krajů...

- posádku tvořilo mnoho mužů slavných jmen, mezi nimi herojové Herakles a Ankaios i hrdinští blíženci Kastor a Polydeukes, Orfeus (pěvec a vypravěč), Theseus (athénský král), Asklepios (lékař) aj., včetně několika bájných bytostí (např. Kalais a Zetes okřídlení synové boha západního větru Borea)
- pluli dlouho s mnoha zastaveními i souboji, až dorazili do Kolchidy
- kolchidský král Aietes (syn slunečního boha **Helia**) se obával, že ho Iason přijel zbavit moci, a tak ho nepřijal přívětivě, zlaté rouno mu však slíbil – ovšem za nesplnitelných podmínek:
- Iason musel zorat pole s pomocí býků s kovovými nohama a nasít do hlíny dračí zuby, z nichž vyklíčí ozbrojení vojáci, které musí do večera pobít

- Iason však získal na svou stranu Aietovu dceru Medeiu (kněžka místního kultu), jejíž srdce zasáhl Eros láskou k Iasonovi
- Medeia dala Iasonovi mast nezranitelnosti a poradila mu, jak porazit dračí vojsko (vhodit mezi ně kámen, načež se pobijí mezi sebou)
- Medeia měla za zradu vůči otci i svým lidem výčitky, Iason jí však slíbil, že ji vezme s sebou do své vlasti
- když úkol splnil, král Aietes začal podezřívat některou ze svých dcer z pomoci hrdinovi – Medeia z obavy vyhledala na lodi Iasona a přemlouvala ho k rychlému útěku
- pomohla mu získat zlaté rouno (očarovala draka kouzelnými slovy a uspala ho kouzelnou šťávou, Iason jen uvolnil zlaté rouno) a prchali k lodi
- Argonauti žasli nad krásou zlatého rouna, ale Iason s Medeiou je pobízeli k odplutí a přípravě k boji

Iason v dračí tlamě – bohyně Athéna ho záchraňuje

Medea pomáhá Iasonovi získat zlaté rouno

- král Aietes shromáždil bojovníky a se svým synem Apsyrt dorazil na pobřeží
- Argonauti už byli daleko na moři s pomocí bohyně **Héry** (na její znamení pluli k ústí Istru, dnešního Dunaje)
- Aietovo vojsko se rozdělilo: jedna část plula směrem k Egejskému moři, druhá část vedená Apsyrtem k ústí Istru, kde se obě lodi setkaly
- Medeia Istí vylákala Apsyrtu na schůzku, načež z úkrytu vyskočil Iason a uťal mu všechny údy a tělo zahrabal
- Argonauti pak Apsyrtovo vojsko porazili
- druhé kolchidské vojsko je pronásledovalo, bohyně Héra však rozpoutala vichřici a bouři, takže pronásledování bylo marné

- cestou se stala Medeia manželkou Iasona, aby ji na ostrově Fajáků nemuseli vydat kolchidskému králi, kam se mezitím dostalo kolchidské vojsko
- v obavě z trestu krále Aiety to však kolchidští vojáci vzdali, v těch místech se trvale usadili a do Kolchidy se už nevrátili
- po návratu Iasona mu ovšem král Pelias odmítl předat vládu nad Iolkem, a tak se ho Iason rozhodl s pomocí Medeii zavraždit
- Medeia slíbila Peliovým dcerám, že jejich otce omladí (stejně jako omladila po příjezdu do Řecka Iasonova otce), a donutila je, aby samy otevřely otcovi žíly
- když mu vypustila krev, nenahradila ji žádnou zázračnou tekutinou, nýbrž neúčinným odvarem z travin, načež Pelias zemřel

- Iason se nedočkal moci, odplatou za smrt Peliovu ho i s jeho doprovodem vyhnali z Iolku
- po dlouhých cestách našli útočiště až u korintského krále Kreonta, kde se narodili jejich dva synové Mermeros a Feretes
- Medeia doufala v rodinné štěstí, Iason však stále toužil po moci – měl si vzít Kreontovu dceru princeznu Glauku
- když tím Medeiu zradil a chtěl ji zapudit, její láska k němu se proměnila v nenávist: zahubila svou sokyni princeznu Glauku i krále Kreonta a poté i oba své a Iasonovy syny a usadila se v Athénách (na pozvání krále Aigea)
- Iason se poté stal psancem
- po dlouhé době, kdy loď Argo (uctívaná jako posvátná památka) začala trouchnivět, se usadil v jejím stínu starý a všemi zavržený Iason, loď se na něj poté zřítila a zabila ho

2) Velká trojská válka

- tyto mytické události popisují (coby skutečnou bitvu) doboví váleční zpravodajové: **Darés Fryžský** (*Pád Tróje*) a **Dyktys Krétský** *Zápisky o válce trojské* (in *Homérští hrdinové ve vzpomínkách věků*)
- jde o mýty spjaté s reálnou historickou událostí (podobně jako např. *Mahábhárata*)
- ústředními aktéry trojské války jsou členové prokletého rodu **Átreovců**
 - viz samostatná prezentace Átreovci
- trojskou válku podle mytologie zapříčinil **Paris**
 - jeden z 50 synů trojského krále **Priama**, jenž tohoto svého syna držel daleko od Tróje na hoře Idě, protože sám kdysi ve snu viděl, že Paris způsobí zkázu města

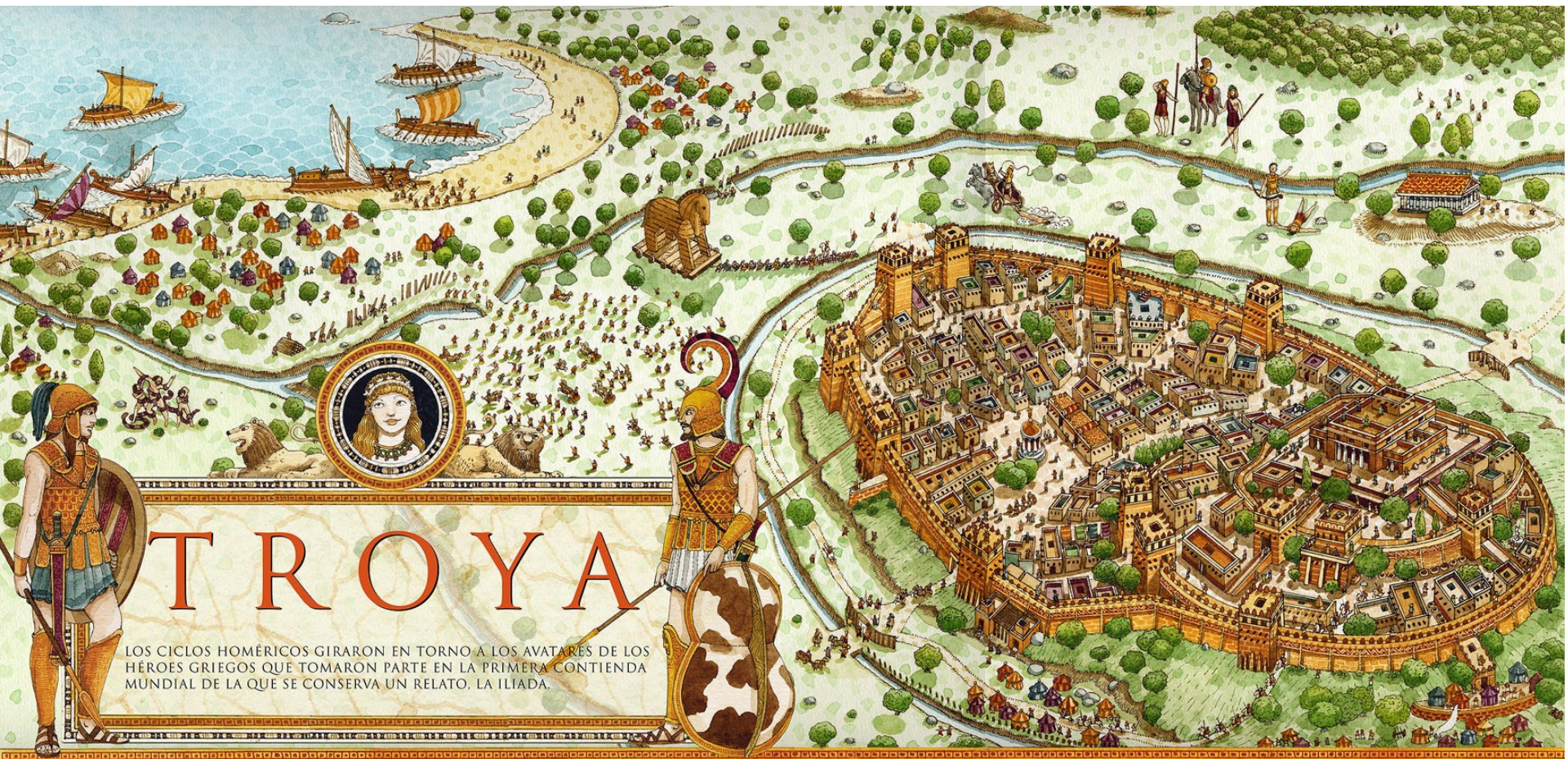
- tehdy bohové zapomněli pozvat na svatbu krále **Pelea** s mořskou nymfou **Thetidou** bohyni sváru **Eris**
- ta přesto přišla a vhodila mezi bohy zlaté jablko s nápisem: *té nejkrásnější*
- mezi 3 bohyněmi – **Hérou**, **Athénou**, **Afroditou** – hned vznikl konflikt a začaly se o jablko přít (viz úsloví „jablko sváru“)
- a právě **Paris** byl nejkrásnější z tehdejších smrtelných mužů, a tak ho **Zeus** určil za soudce jejich sporu a poslal pro něj na horu Idu posla bohů **Herma**
- Paris měl rozhodnout, která z těch 3 bohyní je nejkrásnější
- **Héra** mu slíbila vládu nad Asií, **Athéna** moudrost a vítězství v boji (touto volbou by patrně Trójané nad Achajci zvítězili) a **Afrodita** lásku nejkrásnější smrtelnice, spartské **Heleny** (dcery Dia a Ledy), jejímž manželem však už byl tehdejší spartský král **Menelaos** (bratr Agamemnona)

- Paris prohlásil za nejkrásnější **Afroditu** a hned se vydal do Sparty pro Helenu...
- ...do Sparty přišla nečekaná návštěva z daleké Tróje: syn krále Priama Paris s doprovodem (jeho kroky vedla bohyně lásky Afrodita, která mu Helenu slíbila za manželku)
- Menelaos hosty uvítal: uspořádal na jejich počest slavnostní hostinu a představil Parise [Ize též skloňovat Parida] své manželce – Paris se do ní hned zamiloval a on se Heleně také líbil
- vzápětí musel Menelaos odplout na Krétu (zemřel tam jeho děda Kátreus) a manželce přikázal, aby hostům ve všem vyhověla
- Helena si pod vlivem bohyně Afrodity vyložila tato slova až příliš doslova – okouzlena mladým Parisem a jeho svůdnými řečmi opustila manžela, dceru i svou vlast a odplula s ním do Tróje

- když se Menelaos po návratu dověděl, že jeho žena zmizela, bylo mu jasné, že ji unesl Paris, protože zmizela také Menelaova pokladnice
- byla to hrubá urážka muže a navíc krále (takže celé Sparty) a navíc porušení posvátného práva pohostinství
- M. se vypravil pro radu za svým bratrem Agamemnonem, který po Thyestově smrti vládl v Mykénách – A. mu poradil, aby odjel do Tróje a vyzval krále Priama a jeho syna, aby mu manželku vrátili, nebudou-li souhlasit, ať jim pohrozí válkou
- M. si vzal s sebou ithackého krále Odyssea, obratného to vyjednavče, dosáhli však jen toho, že Paris byl ochotný vrátit jim pouze pokladnici
- Agamemnon coby vládce Mykén proto vyzval všechny achajské krále, aby mu pomohli pomstít urážku bratra, a vypověděl Priamovi válku (Mykény byly tehdy pomyslným „hlavním městem“ řecké pevniny i některých ostrovů Egejského moře)

- spartský král Tyndaros (Helenin otčím) se totiž ještě za svého života obával, že by mu Helenini nápadníci po odmítnutí mohli vyhlásit válku, a tak než rozhodl o ženichovi (tj. Menelaovi), vyžádal si od všech zájemců přísahu, že uznají vyvoleného ženicha a v budoucnu mu v případě nutnosti i poskytnou vojenskou pomoc
- nyní svolal všechny tyto vládce a připomněl jim tuto přísahu
- společná achajská vojska se shromáždila v přístavu v Aulidě v počtu 100.000 mužů, kteří se těšili na slávu a kořist, neboť Trója byla mocným obchodním střediskem
- mezi nimi byli i mnozí hrdinové (z nich nejslavnější Achilles dorazil i se svým přítelem Patroklem, dále Odysseus aj.), Menelaos přivedl 6.000 spartských vojáků, kteří vynikali nad ostatními svou odvahou, smělostí, odhodláním, výcvikem i sebekázní

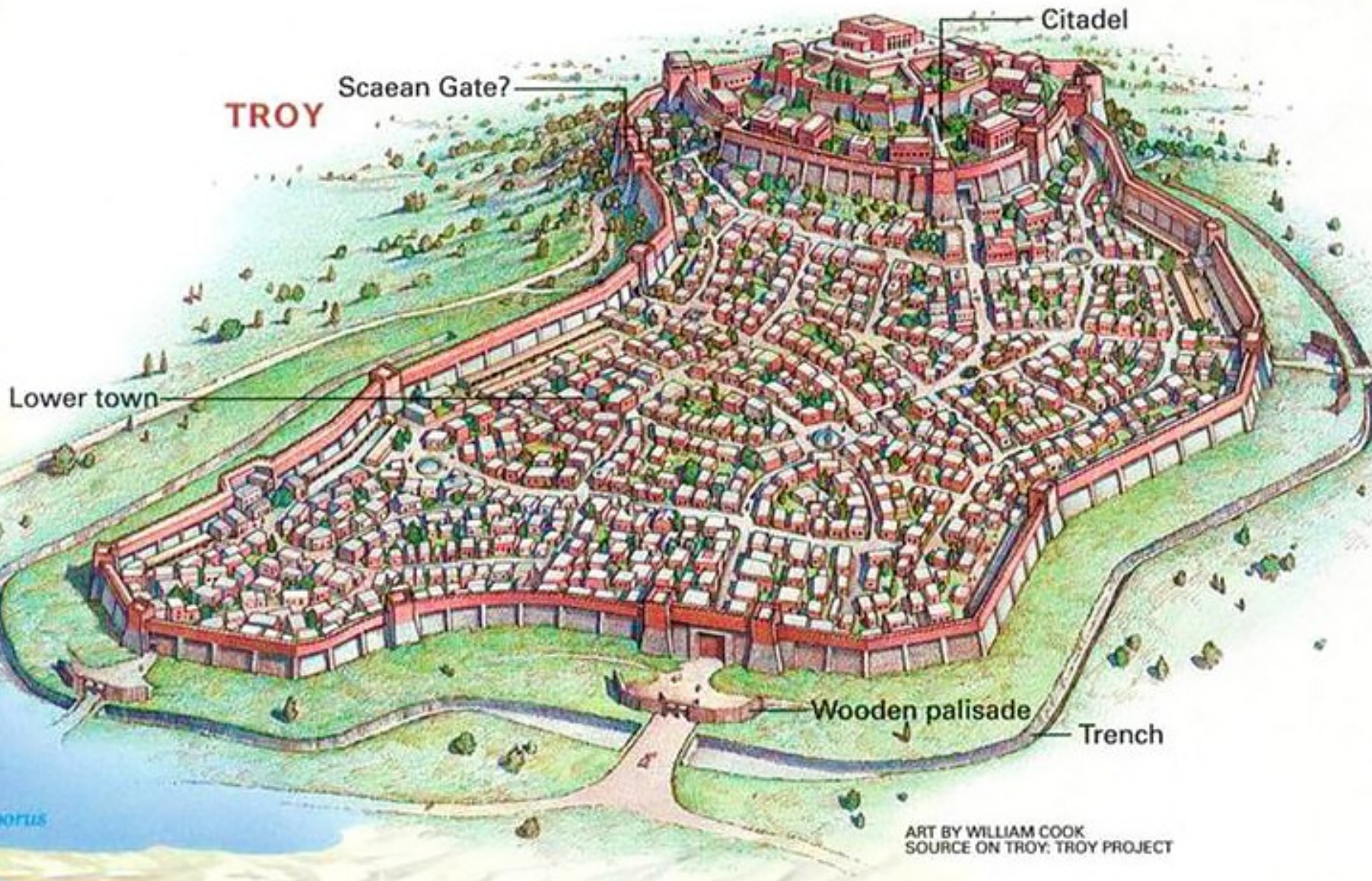
- loďstvo bylo dávno připraveno k vyplutí, jenže se stále nezvedal vítr
- obrátili se tedy na věštce Kalchase, který jim zjevil, že bezvětrí způsobil **Artemidin** hněv (sám Agamemnon ji totiž urazil, protože zabil laň jí zasvěcenou)
- bohyně se prý neusmíří, dokud jí král neobětuje svou dceru Ifigenii
- Agamemnonovi nezbylo, než ustoupit všeobecnému nátlaku a vyslat do Mykén poselstvo pro dceru se záminkou, že ji chce zasnoubit s Achillem
- Artemis se nakonec slitovala: za dívku podstrčila na oltář laň a Ifigenii přenesla do Tauridy (tj. na Krym), kde ji učinila kněžkou ve svém chrámu
- válečné loďstvo mohlo vyplout
- trojská válka se protáhla na 10 let

TROYA

LOS CICLOS HOMÉRICOS GIRARON EN TORNO A LOS AVATARES DE LOS HÉROES GRIEGOS QUE TOMARON PARTE EN LA PRIMERA CONTIENDA MUNDIAL DE LA QUE SE CONSERVA UN RELATO, LA ILIADA.

TROY

Scaean Gate?

Citadel

Lower town

Wooden palisade

Trench

ART BY WILLIAM COOK
SOURCE ON TROY: TROY PROJECT

porus

- Achajci zvítězili, i když obě strany ztratily v bojích většinu svých vojáků
- a mnoho přeživších zemřelo při plavbě do svých domovů
- Menelaos se vracel s Helenou domů dlouhých 7 let (po moři i SV Afrikou a JZ Asií)
- po návratu do Sparty nikdy Heleně nic nevyčítal: byl totiž přesvědčen, že ji Paris unesl proti její vůli – a ona mu to nevymlouvala
- Agamemnon si do Mykén přivezl jako válečnou kořist Priamovu dceru Kassandru (věštkyni a kněžku trojského chrámu – Trójané uctívali coby patronku svého města Athénu)
- po návratu do Mykén Agamemnona zavraždila jeho manželka Klytimestra s milencem Aigisthem (jeho nevlastním bratrem), nemohla mu odpustit, že ji obelhal, aby mohl obětovat Ifigenii